

ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ

<https://doi.org/10.35339/ekm.2020.87.02.08>
УДК 378:147

Е.В. Ніколішина, О.М. Бойченко

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава, Україна

МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВИКЛАДАЧА ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розглянули основні аспекти та виділили основні завдання методичної роботи викладача закладу вищої освіти, які складаються з підвищення методичної майстерності, удосконалення організації та забезпечення навчально-виховного процесу для студентів, впровадження у навчальний процес нових методик викладання як практичної, так і теоретичної частин заняття. Сучасному педагогу для ефективного викладання дисципліни важливо розуміти структуру діяльності викладача, її основні компоненти, постійно вдосконалювати педагогічні дії, практичні навички та постійно розвивати психологічні якості, необхідні для професійної реалізації. Викладач закладу вищої освіти здійснює свою діяльність одразу у декількох напрямках: науковому, виховному і методичному. Для того, щоб робота була цікавою та корисною, потрібно підвищену увагу приділяти аналізу роботи викладачів, як кожного окремо, так і колективно, що проводиться на початку і наприкінці навчального року, це дає можливість порівняти успіхи та невдачі, приділити підвищену увагу деяким питанням, що ускладнювали навчальний процес, а також розробити план методичної діяльності на наступний рік.

Ключові слова: викладач, методична робота, активізація діяльності.

Вступ

В умовах сьогодення формуються нові вимоги до викладача закладу вищої освіти (ЗВО). На етапі модернізації системи освіти в Україні особливо актуальними стають питання підвищення педагогічної майстерності педагогів. Як зазначено у Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, підготовка педагогічних працівників є центральним завданням модернізації освіти, провідним принципом державної освітньої політики [1]. Саме тому викладач повинен мати високу науково-теоретичну, методичну, психолого-педагогічну, теоретичну і практичну підготовку, бути готовим до безперервного навчання, творчості та постійного самовдосконалення. Орієнтуючись на гуманізацію навчання, ми повинні розуміти, що формування особистості, визнання її цінності для суспільства залежить і від викладача, що і зумовлює необхідність постійного підвищення професійного рівня педагога. В наш час студент отримує знання за допомогою різних джерел інформації (інтер-

нет, літературні джерела, телебачення тощо), але все ж таки викладач залишається основним носієм матеріалу. Саме тому викладач має з навчальною роботою тісно пов'язувати і методичну, що безпосередньо забезпечує якісну підготовку до заняття.

Мета статті – аналіз методичної діяльності викладача закладу вищої освіти.

Сучасному педагогу для ефективного викладання дисципліни важливо розуміти структуру діяльності викладача, її основні компоненти, постійно вдосконалювати педагогічні дії, практичні навички та постійно розвивати психологічні якості, необхідні для професійної реалізації. Викладач ЗВО здійснює свою діяльність одразу у декількох напрямках: науковому, виховному та методичному.

Методична та наукова робота досліджувалась багатьма відомими науковцями (Ю. Бабанський, В. Бондар, І. Жерносек, Л. Занков, Л. Набока), які узагальнюють такі поняття, як підвищення кваліфікації педагога, допомога в складній ситуації, спроба надання практи-

чної допомоги з методики навчання та виховання, а також виокремлюють взаємозв'язок науки і практики, безперервність навчання, постійність міжкурсового періоду підвищення кваліфікації.

Вивченню змісту науково-методичної роботи присвятили свої праці науковці та практики: О.М. Беляєва, Н.П. Волкова, Л.І. Даниленко, Г.С. Данилова, В.В. Дородних, А.М. Єрмола, А.М. Зубко, Н.Г. Комаренко, Т.І. Туркот. Основну мету науково-методичної роботи вони формулюють як постійне підвищення наукової кваліфікації та підвищення педагогічної майстерності без відриву від основного місця роботи. Кожен з них дає своє розуміння поняття «методична робота» або «науково-методична робота».

Так Т.І. Туркот зазначає, що основними напрямками діяльності викладача вищої школи є: навчальний, науково-методичний, науково-дослідний, виховний та дорадчий. Науково-методична діяльність пов'язана з підготовкою навчального процесу, його забезпеченням і удосконаленням, схарактеризовані функції викладача мають виявлятися у єдності [2].

О.М. Беляєва у своїх дослідженнях професійно-педагогічну діяльність викладача ЗВО розглядає як інтегративну діяльність, у якій поєднуються предметний, науковий, психолого-педагогічний та виховний компоненти. У професійно-педагогічній діяльності викладачів, які працюють на клінічних кафедрах вищих медичних навчальних закладів, до названих компонентів додається і лікувальний компонент [3].

На думку Н.Г. Комаренко, зміст методичної роботи має сприяти впровадженню сучасних досягнень психолого-педагогічної науки, авторських ідей і технологій передового педагогічного досвіду [4].

Щодо забезпечення науково-методичної роботи також висловлюють свою думку А.М. Єрмола та О.Л. Сидоренко [5, 6]. Дослідники виділяють такі пріоритетні напрямки методичної роботи: постійне вдосконалення методологічного та теоретичного рівнів викладання дисципліни; навчання іншим методикам навчання та виховання; постійне підвищення психологічної, педагогічної та культурної кваліфікації педагогів.

Основним змістом удосконалення навчально-виховного процесу в закладі є розвиток і стимулювання у студентів пізнавальної активності, уміння користуватися та аналізувати отриману інформацію. Успішне виконан-

ня студентом завдань, які ставить перед ним викладач, багато в чому залежить і від самого викладача. Педагог постійно повинен аналізувати свою методичну та наукову діяльність, намагатися розробити різносторонні підходи в викладанні дисципліни, постійно удосконалювати свої практичні знання та педагогічну майстерність.

Науково-методичне забезпечення для вдосконалення навчального процесу в закладах вищої освіти включає: державні стандарти освіти, розробку навчальних планів, нові навчальні програми та вдосконалення чинних нормативних і вибіркового навчальних дисциплін; запровадження програм навчальної та виробничої практики для студентів; постійне доповнення новими матеріалами підручників та навчальних посібників; розробку та вдосконалення вже існуючих семінарських, практичних і лабораторних занять; текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового модульного контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів та викладачів, виконання студентських робіт, видання методичних посібників, програм, методичні розробки.

Отже, таку роботу викладача, яка поєднує в собі навчальну, виховну, організаційну, наукову та громадську діяльність педагогічного працівника в різноманітних закладах освіти називають методичною діяльністю. Головними принципами такої роботи є поєднання індивідуальних і колективних форм праці викладача, практичне та наукове вдосконалення, підвищення рівня культурних знань і моральних цінностей.

Методична робота у закладі вищої освіти складається з багатьох аспектів. Для того щоб робота була цікавою та корисною, потрібно підвищену увагу приділяти аналізу роботи викладачів, як кожного окремо, так і колективно. Аналіз проводиться на початку і наприкінці навчального року, це дає можливість порівняти успіхи та невдачі, приділити підвищену увагу деяким питанням, що ускладнювали навчальний процес, та розробити план методичної діяльності на наступний рік.

Серед основних завдань методичної роботи викладача ЗВО можна виділити наступні: підвищення методичної майстерності, удосконалення організації та забезпечення навчально-виховного процесу для студентів, запровадження у навчальний процес нових методик викладання як на практичній, так і теоретичній частині заняття.

Однією із форм впровадження науково-методичної роботи на кафедрі є обговорення на кафедральних засіданнях відкритих занять викладачів, що проходять із запрошенням викладачів з суміжних кафедр та інших ЗВО, Обговорення проходять на засіданнях опорної кафедри, що є постійною школою з обміну досвідом викладання дисциплін, та одним із практичних шляхів встановлення міжпредметних зв'язків [7]. Також потрібно запровадити постійне підвищення методичної майстерності викладачів, забезпечити їхню участь у методичних нарадах, різних конференціях, семінарах, заняття на курсах підвищення кваліфікації. Намагатися покращити сучасні форми викладання навчального матеріалу у вигляді розробок наочних навчальних посібників, доступних фото й відеоматеріалів та впровадити їх у навчальний процес. На клінічних кафедрах така робота спрямована насамперед на підвищення наукового рівня закріплених за кафедрою навчальних дисциплін і вдосконалення методики їх викладання. Результатом такої діяльності є позитивні зміни у професійній підготовці викладача, розробка ним презентацій мето-

дичних робіт на стендах кафедри (на Internet-сторінці, у фаховій періодичній пресі тощо) використання, набутого з роками та сучасного педагогічного досвіду викладачів, які вдосконалюють свою педагогічну майстерність; підготовка матеріалу для покращення та вдосконалення методики викладання з подальшим виступом та впровадженням в практику на методичних семінарах; звіти викладачів про підсумки власної методичної роботи за певний період; методичні семінари з проблем оптимізації навчально-виховного процесу, впровадження сучасних педагогічних технологій [8].

Висновки

На підставі вищевикладеного, можна стверджувати, що на ефективність методичної роботи викладача впливає рівень його самоосвіти, володіння сучасними педагогічними технологіями, використання нових форм, методів, прийомів активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів. Методична робота викладача продовжується протягом усього періоду професійної діяльності та потребує повної самовіддачі, вміння й бажання вчитися упродовж життя.

Література

1. Державна національна програма «Освіта»: Україна ХХІ століття. – К.: ІСД, 1997. – 61 с.
2. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи: [навч. посібник] / Т. І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 628 с.
3. Біляєва О. М. Професійно-педагогічна діяльність викладачів вищих медичних навчальних закладів у контексті системного підходу / О. М. Біляєва // Світ медицини та біології. – 2014. – № 3 (45). – С. 182–185.
4. Комаренко Н. Х. Форми організації методичної роботи в гімназії : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогічних наук» / Н. Х. Комаренко. – Одеса, 1997. – 24 с.
5. Єрмола А. М. Система науково-методичної роботи інформаційно-методичних центрів з навчальними загальноосвітніми навчально-виховними закладами: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / А.М. Єрмола. – Харків, 1998. – 255 с.
6. Сидоренко О. Л. Педагогічні умови ефективності науково-методичної роботи з учителями загальноосвітніх навчально-виховних закладів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / О. Л. Сидоренко. – Харків, 1996. – 189 с.
7. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : підручник за модульно-рейтинговою системою навчання [для студентів магістратури] / С. С. Вітвицька. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
8. Іленко Н. М. Міждисциплінарні зв'язки як фактор вдосконалення вивчення предмета терапевтичної стоматології при підготовці майбутнього лікаря / Н. М. Іленко, О. М. Бойченко // Вісник проблема біології та медицини. – Вип. 4, Том 2 (147). – 2018. – С. 223–225.

References

1. Derzhavna natsionalna prohrama «Osvita»: Ukrayina XXI stolittya [State National Program «Education»: Ukraine of the XXI century]. (1997). Kyiv: ISD, 61 p. [in Ukrainian].
2. Turkot T.I. (2011). Pedahohika vyshchoyi shkoly [Pedagogy of higher school]. Kyiv: Kondor, 628 p. [in Ukrainian].
3. Bilyayeva O.M. (2014). Profesiyno-pedahohichna diyalnist vykladachiv vyshchych medychnykh navchalnykh zakladiv u konteksti systemnoho pidkhotu [Professional and pedagogical activity of teachers

of higher medical educational institutions in the context of a system approach]. *Svit medytsyny ta biologiyi – World of Medicine and Biology*, № 3 (45), P. 182–185 [in Ukrainian].

4. Komarenko N.H. (1997). Formy orhanizatsiyi metodychnoyi roboty v himnaziyi [Forms of organization of methodical work in gymnasium]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odesa, 24 p. [in Ukrainian].

5. Yermola A.M. (1998). Systema naukovo-metodychnoyi roboty informatsiyno-metodychnykh tseentriv z uchytelyamy zahalnoosvitnikh navchalno-vykhovnykh zakladiv [System of scientific and methodical work of information and methodical centers with educational general educational establishments]. *Candidate's thesis*. Kharkiv, 255 p. [in Ukrainian].

6. Sydorenko O.L. (1996). Pedagogichni umovy efektyvnosti naukovo-metodychnoyi roboty z uchytelyamy zahalnoosvitnikh navchalno-vykhovnykh zakladiv [Pedagogical conditions of efficiency of scientific and methodical work with teachers of general educational institutions]. *Candidate's thesis*. Kharkiv, 189 p. [in Ukrainian].

7. Vitvytska S.S. (2006). *Osnovy pedahohiky vyshchoyi shkoly : pidruchnyk za modulno-reytnhovou systemoyu navchannya [Fundamentals of higher school pedagogy: a textbook on the module-rating system of education]*. Kyiv: Tsentr navchalnoyi literatury, 384 p. [in Ukrainian].

8. Penko N.M., Boychenko O.M. (2018). Mizhdystyplinarni zvyazky yak faktor vdoskonalennya yuvchennya predmetu terapevtychna stomatolohiya pry pidhotovtsi maybutnoho likarya [Interdisciplinary connections as a factor in improving the study of the subject of therapeutic dentistry in the preparation of the future doctor]. *Vistnyk problem biologiyi i medytsyny – Bulletin of the problem of biology and medicine*, issue 4, part 2 (147), pp. 223–225 [in Ukrainian].

E.V. Nikolishina, A.H. Boychenko

МЕТОДИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

Рассмотрели основные аспекты и выделили основные задачи методической работы преподавателя высшего учебного заведения, состоящие из повышения методического мастерства, совершенствование организации и обеспечения учебно-воспитательного процесса для студентов, внедрение в учебный процесс новых методик преподавания как практической, так и теоретической частей занятия. Современному педагогу для эффективного преподавания дисциплины важно понимать структуру деятельности преподавателя, ее основные компоненты, постоянно совершенствовать педагогические действия, практические навыки и развивать психологические качества, необходимые для профессиональной реализации. Преподаватель учреждения высшего образования осуществляет свою деятельность сразу в нескольких направлениях: научном, воспитательном и методическом. Для того, чтобы работа была интересной и полезной, нужно повышенное внимание уделять анализу работы преподавателей, как каждого в отдельности, так и коллективно. Такую работу следует проводить в начале и в конце учебного года, это дает возможность сравнить успехи и неудачи, уделить повышенное внимание вопросам, которые усложняли учебный процесс, а также разработать план методической деятельности на следующий год.

Ключевые слова: преподаватель, методическая работа, активизация деятельности.

E.V. Nikolishina, O.M. Boychenko

TY OF THE TEACHER OF THE HIGHER EDUCATION INSTITUTION

Considered the main aspects and identified the main tasks of methodical work of a teacher of higher education, which consist of improving methodological skills, improving the organization and provision of educational process for students, introduction of new teaching methods in the educational process both practical and theoretical parts of the lesson. For a modern teacher to effectively teach the discipline, it is important to understand the structure of the teacher, its main components, constantly improve pedagogical activities, practical skills and constantly develop the psychological qualities necessary for professional implementation. The teacher of a higher education institution carries out his activity in several directions at once: scientific, educational and methodical. In order for the work to be interesting and useful, it is necessary to pay more attention to the analysis of teachers' work, both individually and collectively, which is conducted at the beginning and end of the school year. complicated the educational process, as well as to develop a plan of methodological activities for the next year.

Keywords: teacher, methodical work, activation of activity.

Надійшла до редакції 05.05.2020

Відомості про авторів

Ніколішина Елла В'ячеславівна – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапевтичної стоматології ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава.

Адреса: Україна, 36000, м. Полтава, вул. Шевченка, 23.

Тел.: +38(066)665-29-69.

E-mail: ellanikolishyna@gmail.com.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7345-4183>.

Бойченко Ольга Миколаївна – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапевтичної стоматології ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава.

Адреса: Україна, 36000, м. Полтава, вул. Шевченка, 23.

Тел.: +38(050)220-38-77.

E-mail: olgaboichenko@ukr.net.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1079-5719>.